

TÜRK HUKUK DÜZENİNİN YÜRÜRLÜK KAYNAKLARI (2)

Dr. Öğr. Üyesi Barış TEKSOY
Hukukun Temel Kavramları Dersi

KANUN (YASA)

Kanun

- Geniş anlamda – Dar/Gerçek anlamda
- Kanun, hukuk kaynaklarından sadece birisidir. (Yazılı hukuk geleneği – Kanunlaştırma)
- Kanunlar anayasaya uygun olmak zorundadır.
- Kanunların soyut ve genel nitelikli hukuk kuralları getirmesi gerekir. (İstisna: Yasa koyucunun sübjektif tasarruflarının biçimsel olarak kanun şeklinde gerçekleşmesi: İslam Kalkınma Bankası'na Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Kanun, İdil Biret ve Suna Kan, 2587 sayılı Kanun-Atatürk soyadı)
- Kanunların sürekliliği (Kural olarak, yeni bir kanun ile yürürlükten kalkar. İstisna: Süreli kanunlar: Bütçe Kanunu, af yasaları, vb.)

Kanun

- Kanun koyucu = TBMM
- Resmen kanun teklifi verme yetkisi: (AY m.88/1) Milletvekilleri
- TBMM Toplantı yeter sayısı: (AY m.96) Üye tamsayısının $\frac{1}{3}$ 'ü (200)
- TBMM Karar yeter sayısı: (AY m.96) Toplantıya katılanların salt çoğunluğu yani yarıdan bir fazlası (Hiçbir durumda TBMM üye tamsayısının $\frac{1}{4}$ 'ün bir fazlasından az olamaz.)
- CB tarafından yayımlanma (Anayasa m.89) :
 - A) (Onay) 15 gün içinde RG'de yayımlama
 - B) 1 defaya mahsus geri gönderme (İstisna: Bütçe Kanunu)

TBMM üye tamsayısının salt çoğunluğu (301) tarafından aynen kabul halinde RG

Kanun

- Tüm kanunların Resmî Gazete'de yayımlanması zorunludur.
- Yürürlük tarihi belirtilir. Belirtilmemişse RG'de yayımlandığı günü izleyen günden itibaren 45 gün sonra yürürlüğe girer. (*703 sayılı KHK Geçici Madde 15)
- Kanun sıra numarası = Kanunun sayısı
(1923-1960) (1960-1961) (1961-...)
- Kanunların yargısal denetimi: Anayasa Mahkemesi

ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR

Uluslararası Antlaşmalar

Anayasa m. 90/5:

“Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir.”

“Bunlar hakkında anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi’ne başvurulamaz.”

- Kanundan üstün mü?

- Hayır. (!) İstisna:

“Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.”

Uluslararası Antlaşmalar

Anayasa m. 90/5 c.3 için örnekler:

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

BM- Medenî ve Siyasî Haklar Sözleşmesi

Avrupa Sosyal Şartı

BM-Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin
Cenevre Sözleşmesi

BM- Çocuk Hakları Sözleşmesi

ILO- Zorla Çalıştırmanın Yasaklanması
Sözleşmesi

Uluslararası Antlaşmalar

Anayasa m. 90/1:

“...andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.” (RG’de yayımlanır)

İstisnalar:

1) «Ekonomik/ticarî/ teknik ve süresi 1 yılı aşmayan ve devlet maliyesine yüklenme getirmeyen, kişi hallerine ve Türk vatandaşlarının yabancı ülkelerdeki mülkiyet haklarına dokunmayan antlaşmalar»

TBMM onayına ihtiyaç yoktur, CB kararı ve RG’de yayım ile yürürlüğe girer. (2 ay içinde TBMM bilgisine sunulur)

Uluslararası Antlaşmalar

2) «Taraf olunan bir uluslararası antlaşmaya dayanan uygulama antlaşmaları + kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan, ekonomik/ticarî/teknik/idarî antlaşmalar»

TBMM onayına ihtiyaç yoktur, CB kararı yeterlidir. Bunlardan «ekonomik, ticarî ve özel kişilerin haklarını ilgilendiren» antlaşmaların RG'de yayımlanması zorunludur, diğerlerinin değildir.

(!) Türk Kanunlarına değişiklik getiren her türlü antlaşma için, her durumda TBMM onayı aranır.

CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Anayasa m.104/17)

- 2017 değişikliği ile getirilmiştir. Cumhurbaşkanı'nın yemin edip göreve başlaması ile yürürlüğe girmiştir.
- Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılır. TBMM yetkilendirmesi, onayı ya da görüşmesi yoktur. RG'de yayımlanır ve aksi belirtilmemişe, yayımlandığı gün yürürlüğe girer.
- Kanunda açıkça düzenlenmiş konularda kararname çıkartılamaz.
- Kanun ile kararname arasında farklılık varsa, kanun uygulanır.
- (!) TBMM'nin aynı konuda kanun çıkarması halinde, kararname hükümsüz hale gelir.

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Anayasa m.104/17)

- CBK için konu bakımından sınırlamalar:
 - Yürütme yetkisine ilişkin konularda çıkartılabilir.
 - Anayasa ikinci kısım, 1., 2. ve 4. bölümlerde yer alan hak ve ödevler kararname ile düzenlenemez.
 - Münhasıran kanunla düzenlenmesi emredilen konular, kararname ile düzenlenemez. (Örn: AY m.16, 29/3, 35/2, 38/3, 66/3)
- CBK'nın yargısal denetimi:
 - Anayasaya uygunluk: Anayasa Mahkemesi
 - Kanunla çatışma: İdarî Yargı (Danıştay)
(+ Anayasa Mahkemesi)

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi – Olağanüstü Hal (Anayasa m.119/6)

« Olağanüstü hallerde Cumhurbaşkanı, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, 104 üncü maddenin 17. fıkrasının ikinci cümlesinde belirtilen sınırlamalara tabi olmaksızın (AY 2. Kısım 1., 2., 4. Bölüm) Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir.» (!) Anayasa m.15

«**Kanun hükmündeki bu kararnameler** Resmi Gazetede yayımlanır, aynı gün Meclis onayına sunulur.»

- 3 ay içerisinde TBMM'de görüşülür ve karara bağlanır. Aksi halde kendiliğinden yürürlükten kalkar.

- Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesi'nde dava açılmaz. (m.148)

Olağanüstü hallerde çıkartılan CBK:

(AY m.119/5)

○ Anayasa m.15:

- Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.
- **Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, (1) savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, (2) maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; (3) kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; (4) suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; (5) suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.**